

מנהיגות משולשת – בין חנוך, נח ואברהם

עיון בפרשת השבוע על פי החת"ם סופר

ניתן לצפות בשיעורים נוספים באתר של
מכון מאיר בכתובת: www.meirtv.co.il

ונ"ל היינו דכתיב גבי נח איש צדיק תמים ה' בדורותיו, פי' שהי' מתערב עם אנשי דורותיו ולא התבודד ונשא א"ש ולא מלאך ואפ"ה ה' צדיק תמים בדורותיו, אך לא השיבם מעון, עצמו הציל ואותם לא תיקן, ואפ"ה הוא ציוה ביתו ובניו אחריו ושמרו דרך ה' ועשה נפש בחרן ובכל מקומותיו.

5. חת"ם הקדמת יו"ד פתוחי חותם
כי נפלאות אהבת ה' לאברהם אפ"ה על שלימד דעת את העם וקירבם לעבודתו, והיא שעמדה לו יותר מכל מעשה הטוב וזכות הנפש אשר היה לו לעצמו, כי באמת גם לפניו היה היו יחידי סגולה אשר ידעו את ה' ודעת דרכיו יחפצו ובאהבתו ישגו תמיד. מי לנו גדול מחנוך אשר מעולם תשוקתו ודביקותו בה, נתפרדה החבילה חברת ארבע היסודות, חדל מהיות אדם ונתעלה להיות כאחד מצבא מרום במרום העומדים את פני המלך לשרתו: ... ו[אברהם] אשר לא עשה כן, הוא כי התבונן בתכמתו כי לא באלה חפת ה' שישלים האדם את נפשו לבד, ואת אנשי דורו ישאיר אחריו תרבות אנשים חסאים ומכעייסי ה', כמקרה אשר קרה לדורו של חנוך ודור המבול, הנסיון הזה לימד אותו כי טוב לאדם למעט בהשלמת נפשו, למען רבות כבוד ה' למעט את מורדיו ולהרבות עבדיו ויודעיו, כי מה יתן ומה יוסיף האדם אם יוסיף מלאך אחד על אלפי רבבות מלאכי מעלה, הלא ה' בורא וממציא כהנה וכהנה חדשים לבקרים, ואם כה יעשו יחידי סגולה בכל דור ודור, ימצא אחד מני אלף קדש לה' ורוב העולם מקולקל, הארץ תשם מרעת יושביה וחפץ הבריאה תשארה ממעל. ...
ודבר זה הוא מוסר השכל להשלם, אם אמר יאמר עבד העברי חשקה נפשי בה' וחפץ אני להתקרב אליו ואיך אעשה זאת למעט בלימודי ומשכלות שלימות נפשי כדי להשלים נפש חבירי? התשובה אליו דברי חז"ל: הרבה למדתי מרבתי ויותר מחבירי ומתלמידי יותר מכולם – היפלא מה' דבר למלאות לך שלימות נפשך ממה שהחסרת לכבוד שמו – אתה עשה את אשר צווך לעשות וללמוד דעת את העם, וה' יעשה את שלו עשה רצונו כרצונך והוא יעשה רצונך כרצונו למלאות נפשך מידיעת השלימות ויספיק לך זמן המועט להשיג השגות רבות ונשגבות עוד יותר מכדי יכולת שכלך.

בעונש מה שהיו אסורים בבית הכלא הזה בתיבה ונצטערו בה בלי ספק והי' משפטם שנה תמימה ואח"כ הורשו לצאת לא קודם (כב"ד ל"א-ט'), וטעם הפשוט לעונש זה הי' על שאירע לדורו בימיו כך דלא גרע מכה"ג שנענש כשנהרג א' בשוגג. ... ולפי הנ"ל יגיע לו עונש על שהצטרק עם אנשי דורו הרשעים, והיינו דאמר ל"ה הקב"ה בא אל התיבה מ"ט לעונש הזה עליך, ואמר כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה ר"ל שהי' מצטרק עם אנשי הדור הזה. ... ובזה יובן נמי מה דכתיב ויבא וגו' אל התיבה מפני מי המבול ודרשו רש"י לגנאי שלא האמין עד שבא המבול וחלילה לחשוב כן (ע"י ברע"ב ברש"י כאן), אלא ר"ל שהי' מצפה שיקבל ה' עוד תשובתו ויהי' ניצול מבלי שיצטרך להסגר בבית הכלא.

3. חת"ם תורת משה נח

איש צדיק תמים הי', ולקמן כתיב אותך ראיתי צדיק לפני. לכאורה י"ל לפמ"ש רמב"ן דסתם צדיק היינו שייצא צדיק בדינו אבל צדיק תמים היינו בכל דרכיו ולא נמצא עולתה בו, והנה חז"ל (זוהר בהשטמות לפר' נח, סי' י"ב) האשימו לנח על ששמע מפי הקב"ה קץ כל בשר בא לפני והנני משחיתם וגו', ולא נתעורר כלל להתפלל כאשר התפלל אפ"ה על סדום, ונמצא מן אז והלאה לא הי' תמים, ע"כ בתחלה כתיב צדיק תמים ואח"כ אמר לו כי אותך ראיתי צדיק לפני.

4. חת"ם על התורה בראשית

ויתהלך חנוך את האלקים ואיננו כי לקח חתו לקח אתו אלקים, פי' רש"י לגנחי שלא הי' בטוח בו שלא יחטא ע"כ לקחו אלקים קודם זמנו שלא יחטא, ובדברי רבותינו מפורסם ההיפך לשיבח כי נתהפך למלאך ... והנלע"ד כי חנוך התהלך והתבודד בחדרי חדרים ופירש מדרכי העולם עד שנעשה מלאך, אך אין זה חפץ ה' ית' אלא להתערב בין הבריות ולהשיב רבים מעון כאפ"ה ... הי' טוב יותר שישלחחו הקב"ה להוכיח בני אדם כדרך הנביאים או כדרך שאמר לאפ"ה, לך לך מארצך כי שם ישמעו אליך ותשיב רבים מעון, אך לא הי' הקב"ה בטוח בחנוך לכשיתערב עם אנשי דורו ולא יתבודד הי' חששא שיחזור לדרכיהם ולא יעמוד בנסיון כאפ"ה, ע"כ אחר שכבר גמר תיקונו מה שהי' בכחו להגיע ע"י התבודדותו להגיע למדרגת מלאך לקחו אלקים ...

1. חת"ם על התורה לך לך

לך לך, להנאתך וטובתך שם אגדלה שמך, וצ"ע אפי' לא יגדל שמו וחלילה יריע לו שם בכל הרעות מ"מ ההליכה היא הנאתו וטובתו כי כן ציוה ה' ורצונו. הנה יש לחקור אפ"ה מסר נפשו והשליכו מנגד ושיבר צלמי נמרוד ועמד נגדו ולמה לא עשה כן בארץ כנען שהי' מלאה גלולים ואין לך עץ רענן שלא הי' תחתיו ע"ז וכן הר גבוה וגבעה נישאה כדאי' במס' ע"ז (מ"ה) ולא מצינו ששיבר אליליהם אדרבה השתחוה לבני חת ונכנע להם, אבל האמת, שם באור כשדים לא שמעו לקולו כלל ולא הועיל בכל תוכחותיו ולא עשה נפש כמו שעשה בארץ ולא הי' שם מכיר ה' כ"א הוא ע"כ השליך נפשו מנגד להפרישם מע"ז כל מה שאפשר ואם ימיתוהו מה לו בכך, אך בא"י קרא בשם ה' ונתגדל שמו וקבלו ממנו רבבות ועשה נפשות הרבה (כרמב"ן ב' וחי'), ע"כ אין לו רשות למסור נפשו להתגרות עם אותן שלא שמעו לו ולא נתגידו כ"א ימיתוהו מה יעשו כל אותן תלמידים הסמוכים על הוראתו ותורתו, ואין לומר יסמוך על הנס אין זה מדת חכמים כי אולי לא יעשה לו נס, רק מוסר עצמו למיתה עכ"פ וזה אין לו רשות אם מפסיד לתלמידים, ונמצא בא"י ע"י שנתגדל שמו ונאספו אליו הרבה גרים ע"ז עבד ה' במנוחה והשקט ולא היה צריך להתקועט עם הרשעים אלא השומע ישמע והחדל יחדל, נמצא היה זה להנאתו וטובתו.

[תורת משה] – וזה כלל גדול בעבודה ה'.

2. חת"ם על התורה נח

או יאמר כי היה חטאו של נח על שהיה נח לשמים וגם לבריות, ובאותו הדור שהיו רשעים בעלי חסם וגזל היה מצוה להתאכזר עליהם ע"ד (תהלי' י"ח) עם נבר תתברר ועם עקש תתפתל, ועל כן אמרו חז"ל אלו היה בדורו של אברהם היה צדיק יותר ר"ל כי היו אז אנשי הדור הגונים ונמשכו לעבודת ה' ע"י מי שהוא נח לבריות וממשיכים לעבודת ה', אבל בדור הרע הזה נראה כרע כי שהוא נח עמהם ואינו מתאכזר עמהם. ... ועד"ז יפורש הפסוק בא אתה וכל ביתך אל התיבה כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה, כי פשוטו כמשמעו שנתן טעם לההצלה משום שהוא צדיק, מ"מ יש בו עוד כי לפע"ד הרבה ריווח והצלה לפני הקב"ה ולא היה צורך להסגיר נח בתוך התיבה. ... על כן נ"ל כי נח ובניו וכל אשר אתו הי'